

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
ЦЕНТАР ЗА СТРУЧНО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУКА**

НАСТАВНА ПРОГРАМА
СПОРТСКА МЕДИЦИНА
- ИЗБОРНА -

IV ГОДИНА
СПОРТСКА ГИМНАЗИЈА

Скопје, 2008 година

1. ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ПОДАТОЦИ

1.1. Назив на наставниот предмет: *спортска медицина*

1.2. Вид на образование: стручно гимназиско

1.2.1. Спортска гимназија

1.3. Диференцијација на наставниот предмет

1.3.1. Посебностручен

1.4. Година на изучување на наставниот предмет

1.4.1. Четврта

1.5. Број на часови на наставниот предмет

1.5.1. Број на часови неделно: 4 часа

1.5.2. Број на часови годишно: 132 часа

1.6. Статус на наставниот предмет

1.6.1. Изборен

2. ЦЕЛИ НА НАСТАВНИОТ ПРЕДМЕТ

По совладувањето на наставната програма по изборниот наставен предмет *спортска медицина* ученикот стекнува знаења, вештини и се оспособува:

- да ги познава влијанијата на физичкото вежбање врз човечкиот организам;
- да ги идентификува антропометриските мерења важни за морфолошкиот развој;
- да ја објаснува важноста на функционалните тестирања на способностите;
- да ги споредува болестите и повредите поврзани со физичкото вежбање;
- да ги подигнува здравствено–превентивните сознанија и навики;
- да го подобрува своето здравје и спортската успешност;
- да дава прва помош при повреди и/ или да го намалува штетното влијание на настанатите повреди.

3. ПОТРЕБНИ ПРЕТХОДНИ ЗНАЕЊА

За успешно следење и совладување на наставните содржини, односно за постигнување на поставените цели по изборниот наставен предмет *спортска медицина* потребно е ученикот да поседува претходни знаења од наставните предмети: биологија од I и III година, спортска хигиена од III година, основи на биомеханиката од III година, основи на кинезиологијата од I година, Кинезиологија од II и III година, спорт и спортски активности од I, II и III година.

4. ОБРАЗОВЕН ПРОЦЕС

4.1. Структурирање на содржините за учење

Тематски целини	Бр. на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
1. ВОВЕД ВО СПОРТСКАТА МЕДИЦИНА	2	Ученикот: <ul style="list-style-type: none"> - да ги дефинира поимите од спортската медицина; - да ги познава основните цели на спортската медицина; - да ги препознава задачите со кои се занимава спортската медицина; - да ја објаснува улогата на спортската медицина во подобрување на здравјето на спортистите и успешноста во спортувањето.	<ul style="list-style-type: none"> - Дискутирање за: поимите, целите, задачите и улогата на спортската медицина.	<ul style="list-style-type: none"> - Теорија и методика на физичкото образование - Спорт и спортски активности - Кинезиологија
2. БИОЛОШКИ РАЗВОЈ НА ЧОВЕКОТ	8	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги препознава периодите на развојот на човекот; - да ги разликува периодите на биолошкиот развој од новороденче до старост; - да ги опишува развојните карактеристики на жената и	<ul style="list-style-type: none"> - Правење колекции на разновидна графика: цртежи и фотографии за периодите на развој кај човекот; - следење на	<ul style="list-style-type: none"> - Теорија и методика на физичкото образование - Спорт и спортски активности - Кинезиологија

		<ul style="list-style-type: none"> - нејзината физичка активност; - да ги споредува анатомските, антропометриските, физиолошките, функционалните, биохемиските, моторичките разлики меѓу мажот и жената; - да ги објаснува поимите: менструален циклус, предменструален синдром, бременост и менопауза; - да ги разликува индицираните од контраиндицираните физички активности за жената. 	<ul style="list-style-type: none"> - филмови и разговори за системот за размножување на човекот; - составување на табела во која ќе се бележи менструалниот циклус; - дискутирање за бременоста, социјалните и биолошките аспекти на прекинување на бременоста и раѓањето; - дискутирање за одговорно родителство (биолошки, економски и социјални аспекти). 	- Општа физичка подготовка
3. ЗДРАВЈЕ	6	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги толкува поговорките и дефинициите за здравјето; - да ги познава критериумите за проценка на здравјето (наталитет, морталитет, морбидитет); 	<ul style="list-style-type: none"> - Изработување на албуми со разновидна графика (цртежи, фотографии) за здравјето на 	<ul style="list-style-type: none"> - Теорија и методика на физичкото образование - Спорт и спортски активности

		<ul style="list-style-type: none"> - да ги објаснува методите за развој на здравјето: кинезиолошки, медицински и психолошки. 	<ul style="list-style-type: none"> човекот; - презентирање на графофолии, фотографии и филмови за критериумите за проценка на здравјето; - работење со подготвен текст за зголемување на човечката популација и причините за тоа; - дискутирање и толкување на графиконите за морталитет и морбидитет; - презентирање на методите за развој на здравјето. 	<ul style="list-style-type: none"> - Кинезиологија - Општа физичка подготовка
4. АНТРОПОМЕТРИСКО МЕРЕЊЕ	16	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги познава поимите во антропометриското мерење; - да ги изведува последователно задачите во антропометриското мерење; - да ги применува соодветните инструменти за антропометриско мерење; 	<ul style="list-style-type: none"> - Презентирање и објаснување на задачите во антропометриското мерење; - демонстрирање и оспособување за самостојно мерење 	<ul style="list-style-type: none"> - Теорија и методика на физичкото образование - Спорт и спортски активности - Кинезиологија - Општа физичка

		<ul style="list-style-type: none"> - да ги обележува антропометриските точки; - да ја опишува работата со инструментите; - да мери: <ul style="list-style-type: none"> • телесна маса; • должини (рака, нога, седална, телесна висина); • ширина на труп (раменици, карлица, колкови); • ширини на зглобови (рачен, лакт, колено, скочен); • обем (раменици, подмишки, гради, струк, колкови; надлакт и подлакт-релаксирани и флектирани, надколеница и потколеница); • кожни дупли и поткожно масно ткиво на: врат, труп (градна, под лопатка, мев, над карличниот гребен); рака (двоглав и троглав мускул, 	на антропометриските димензии.	подготовка
--	--	--	--------------------------------	------------

		подлак); (натколеница потколеница).	нога и		
5. ФУНКЦИОНАЛНО ТЕСТИРАЊЕ	34	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги познава поимите и задачите за функционалните тестирања и за истите да обезбедува соодветно место и услови за изведување; - да ги разграничува местото и условите за спроведување на функционалните тестирања; - да ги истакнува предностите на апаратите во однос на справите за функционално тестирање; - да ги разграничува ефектите на два апарати во функционалните тестирања (подвижна лента - велоергометар); - да ги наведува поделбите на функционалните тестирања; - да избира методи за функционалните тестирања; - да ги објаснува индикациите, контраиндикациите и компликациите на функционалните тестирања; - да ги сфаќа показателите за одредување на функцијата на 		<ul style="list-style-type: none"> - Изработување на албуми со разновидна графика (цртежи, фотографии) за функционално тестирање; - примена на: велосипед ергометар и подвижна лента во функционалните тестирања; - презентирање на текстови за причините за прекинување на функционалните тестирања; - истражување на мерење срцева фреквенција при: <ul style="list-style-type: none"> • мирување • физичко оптоварување; - истражување на 	<ul style="list-style-type: none"> - Теорија и методика на физичкото образование - Спорт и спортски активности - Кинезиологија - Општа физичка подготовка

		<ul style="list-style-type: none"> - кардиоваскуларниот систем; - да ги споредува пробите со послеоптеретувачка регистрација на излезните сигнали (ортостатска, клинотатска, проба по Руфие) и Степ тест; - да ја објаснува максималната потрошувачка на кислород (VO_{2max}); - да го проценува VO_{2max} преку Куперовиот тест; - да го проценува VO_{2max} преку тестот со повратни трчања. 	<p>мерење на крвен притисок при мирување и физичка активност;</p> <ul style="list-style-type: none"> - изработување на табели и графикони со измерени вредности. 	
6. ВЛИЈАНИЕ НА ФИЗИЧКАТА АКТИВНОСТ ВРЗ ЧОВЕЧКИОТ ОРГАНИЗАМ	6	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги опишува поволните влијанија на физичките активности врз градбата и функцијата на одделни органски системи; - да ги објаснува превентивното, терапевтското и рехабилитационото делување на физичкото вежбање; - да разликува недоволна, прекумерна и несоодветно избрана физичка активност. 	<ul style="list-style-type: none"> - Изработување на албуми со разновидна графика (цртежи, фотографии) за физичките активности врз градбата на телото; - презентирање на графофоллии, фотографии и филмови за недоволна, прекумерна и 	<ul style="list-style-type: none"> - Теорија и методика на физичкото образование - Спорт и спортски активности - Кинезиологија - Општа физичка подготовка

			несоодветно избраната физичка активност.	
7. ШТЕТНИ ФАКТОРИ ПО ЗДРАВЈЕТО И СПОРТСКАТА СПОСОБНОСТ	8	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги толкува неповолните влијанија на алкохолот, никотинот, метилксантините, дрогите и допингот. 	<ul style="list-style-type: none"> - Презентирање на графофолии, фотографии и филмови за штетните фактори по здравјето на човекот. 	<ul style="list-style-type: none"> - Теорија и методика на физичкото образование - Спорт и спортски активности - Кинезиологија - Општа физичка подготовка
8. ОПАСНОСТИ ПРИ ФИЗИЧКО ВЕЖБАЊЕ ВО ПРИРОДА	6	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги препознава опасностите при физичкото вежбање во природа; - да ги објаснува физиолошките механизми на настанок на опасностите во природа; - да применува самозаштита при физичко вежбање во природа; - да дејствува при секоја опасност во природа-практично и организациски. 	<ul style="list-style-type: none"> - Презентирање на графофолии, фотографии и филмови за давање во вода, змиско каснување, оштетувања на организмот предизвикани од зголемена или намалена температура на телото; - обучување за давање на прва помош при 	<ul style="list-style-type: none"> - Теорија и методика на физичкото образование - Спорт и спортски активности - Кинезиологија - Општа физичка подготовка

			настанување на опасностите.	
9. ФИЗИЧКА АКТИВНОСТ ПРИ ПОСТОЕЊЕ НА ОДРЕДЕНИ БОЛЕСТИ	4	<ul style="list-style-type: none"> - Да ја познава градбата и улогата на: забите, крајниците, увото, носот, синусите, јајниците; - да ги препознава болестите и благовремено и правилно да дејствува; - да ја објаснува железододефицитната анемија кај спортистите; - да ја превенира појавата на железододефицитната анемија. 	<ul style="list-style-type: none"> - Објаснување на улогата на фокусите; - објаснување за железододефицитната анемија кај спортистите. 	<ul style="list-style-type: none"> - Спорт и спортски активности - Кинезиологија - Општа физичка подготовка - Теорија и методика на физичкото образование
10. ПОВРЕДИ ВО СПОРТОТ	12	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги класифицира спортските повреди; - да ги препознава повредите: при крвавење, на мускулите, на зглобовите, коските, тетивите и повредите на главата и вратот; - да врши превенција од повреди. 	<ul style="list-style-type: none"> - Истражување и вежби (превенција) при: <ul style="list-style-type: none"> • крвавење; • повреди на мускулите; • повреди на зглобовите; • повреди на коските при спортување; • повреди на тетивите при спортување; • повреди на главата и вратот. 	<ul style="list-style-type: none"> - Теорија и методика на физичкото образование - Спорт и спортски активности - Кинезиологија - Општа физичка подготовка

11. ОПОРАВOK ПОСЛЕ ФИЗИЧКОТО ВЕЖБАЊЕ	4	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги препознава поимите: рехидратација, реминерализација и гликогенска рекуперација; - да ги познава средствата со кои се врши рехидратација, еминерализација и гликогенска рекуперација. 	<ul style="list-style-type: none"> - Објаснување на поимите и презентација на средства за рехидратација, реминерализација и гликогенска рекуперација. 	<ul style="list-style-type: none"> - Теорија и методика на физичкото образование; - Спорт и спортски активности - Кинезиологија - Општа физичка подготовка
12. БИОСУПЛЕМЕНТАЦИСКИ СРЕДСТВА ЗА ПОДОБРУВАЊЕ НА ЗДРАВСТВЕНАТА СОСТОЈБА И СПОРТСКАТА РАБОТОСПОСОБНОСТ	10	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги дефинира поимите: антиоксиданси и незаситени масни киселини; - да ги препознава средствата за зголемување на мускулната маса; - да ги препознава средствата за намалување на баластното масно ткиво; - да ја познава примената на хепатопротективи; - да ја разбира примената на алканизирачки средства; - да ја објаснува примената на анималните продукти. 	<ul style="list-style-type: none"> - Објаснување на поимите: антиоксиданси и незаситени масни киселини; - презентирање на средствата за: зголемување на мускулната маса, намалување на баластното масно ткиво, хепатопротективи и алканизирање; - дискутирање за правилната примена на анималните продукти. 	<ul style="list-style-type: none"> - Теорија и методика на физичкото образование - Спорт и спортски активности - Кинезиологија - Општа физичка подготовка

13. МЕТОДОЛОГИЈА НА МЕДИЦИНСКИТЕ ПРЕГЛЕДИ НА ВЕЖБАЧИТЕ	4	<ul style="list-style-type: none"> - Да ја познава содржината на медицинскиот преглед на вежбачите; - да пополнува здравствен картон. 	<ul style="list-style-type: none"> - Презентирање на пополнување на здравствен картон; - прикажување на листа за водење на евиденција за извршените прегледи во текот на неделата; - објаснување за начинот на употреба на податоците. 	<ul style="list-style-type: none"> - Теорија и методика на физичкото образование - Спорт и спортски активности - Кинезиологија - Општа физичка подготовка
---	---	---	---	---

4.2. Наставни методи и активности на учење

Согласно целите на наставниот предмет *спортска медицина* наставникот применува современи интерактивни стратегии во зависност од наставната целина, односно наставната содржина. Овие стратегии се користат со примена на фронтална и индивидуална форма на работа, работа во групи и парови/тандем.

Активности на наставникот: планира, организира, подготвува, активира претходни знаења, објаснува, демонстрира, дискутира, насочува, поставува прашања, пишува и црта на табла, дава инструкции и задачи, слуша, забележува, коригира, координира, следи и воспоставува соработка и комуникација.

Активности на ученикот: активно набљудува, истражува, критички размислува и одлучува, забележува, објаснува, поставува прашања, создава врска, пишува, анализира, диференцира, детерминира, покажува, коментира и притоа тимски соработува со групата, сам се оценува, презентира и сл.

4.3. Организација и реализација на наставата

За остварување на поставените цели во програмата, наставата се организира и реализира преку стручно-теоретска настава која функционира врз неколку основни принципи:

- планирање на наставата (глобално, тематско и за час) со опис на задолженијата и активностите на наставникот и на учениците;
- почитување на сознанијата, способностите и искуствата на секој член и заемна доверба, во текот на работата;
- вклучување на сите ученици при избор и донесување судови (одлуки) при формирањето групи и при определувањето на траењето на активностите;
- поттикнување на активно учество и афирмација на активностите на секој ученик;
- планирање и задолжително изведување на опишаните активности и вежби според условите во училиштето;
- воспоставување на соработка низ комуникација меѓу сите ученици и професорот и мотивација за активност;
- оспособување на учениците за самостојно размислување, формулирање, бележење и изложување (учество во дискусија) на своите идеи и ставови со издржана аргументација;
- задоволување на потребите на учениците за создавање и проверување на своите знаења, искуства и способности, како и самооценување на сопственото напредување.

4.4. Наставни средства и помагала

За остварување на поставените цели во програмата по предметот спортска медицина наставата се организира и реализира комбинирано (во опремена училница со прилагоден инвентар и спортска сала).

Реализирањето на наставниот процес ќе се одвива фронтално и во групи. При реализирањето на наставниот процес ќе се проверува дали е направен прогрес во совладувањето на поставените цели.

5. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

За оценувањето на напредувањето на учениците, т.е. за квалитетот и обемот на знаењето и оспособеноста на учениците, наставникот треба да подготвува и поставува осмислени проблемски задачи и прашања (за еден или за група поими), во кои се опфатени содржините од наставната единица. Проблемот во себе треба да ги содржи степените на совладаност на содржините (препознавање, дефинирање и ререфинирање, слободно опишување, објаснување и примена). Самото оценување треба да се врши континуирано, на секој час, во себе да содржи позитивен пристап, со тенденции на наставникот да ги евидентира и да ги оценува сите позитивни активности, изработка на документацијата за проектните задачи, анализа на проектните задачи и да ги следи промените во напредувањето кај ученикот, според законската регулатива.

6. КАДРОВСКИ И МАТЕРИЈАЛНИ ПРЕДУСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

6.1. Основни карактеристики на наставниците

Наставникот по наставниот предмет *спортска медицина* треба да ги поседува следниве персонални, професионални и педагошки карактеристики: да е психофизички здрав, да го применува литературниот јазик и писмото на кои се изведува наставата, да е комуникативен и отворен за соработка, да има соодветно образование, со или без работно искуство, да ја сака педагошката работа, да е добар организатор, креативен, да ја почитува личноста на ученикот, да е подготвен за примена на иновации во воспитно-образовната работа.

6.2. Стандард за наставен кадар

Наставниот предмет *спортска медицина* ќе го реализираат наставници со завршени студии по:
- *медицина*.

Наставниците да имаат педагошко-психолошка и методска подготовка и положен стручен испит, согласно со Законот за средно образование.

6.3. Стандард за простор

Наставата по предметот *спортска медицина* се реализира, главно, во рамките на училиштето во училница - кабинет опремена со основни средства и помагала и спортска сала, согласно со Нормативот за наставен простор и опрема.

7. ДАТУМ НА ИЗРАБОТКА И НОСИТЕЛИ НА ИЗРАБОТКАТА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

7.1. Датум на изработка: март 2008 година

7.2. Состав на работната група:

1. д-р Ласте Спасовски, раководител, Центар за стручно образование и обука - Скопје
2. д-р Ванчо Поп-Петровски, проф. на Факултетот за физичка култура - Скопје
3. Весна Велјановска-Миладинова, проф. во ДУФК “Методи Митевски - Брицо” - Скопје
4. Александар Коцевски, проф. во ДУФК “Методи Митевски - Брицо” - Скопје

8. ПОЧЕТОК НА ПРИМЕНА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Датум на започнување: 01.09.2008 година

9. ОДОБРУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по *спортска медицина* ја одобри министерот за образование и наука со решение број 07-4330/1 од 03.06. 2008 година.